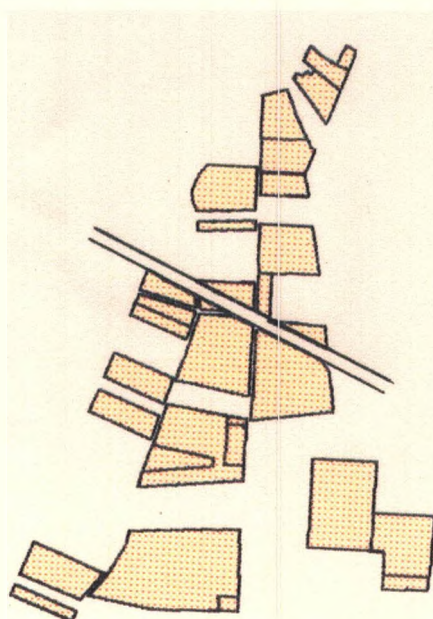

Inventarisatieverslag

van de deelgebieden

**De Gement
Het Broek
Het Moergestels Broek**

**in het EHS-gebied
De Hilver**

**Uitgave Vogelwerkgroep Midden-Brabant
samengesteld door P.J. Busink
maart 2005**

Inhoudsopgave

▪ Inleiding	3
▪ Resultaten	3
o Grutto	3
▪ Kaart 1 (30 april)	4
▪ Kaart 2 (30 mei)	5
▪ Kaart 3 (16 juni)	5
▪ Kaart 4	5
▪ Kaart 5	5
o Andere weidevogelsoorten	6
o Andere vogelsoorten	6
o Andere organismen	7
▪ Conclusie	7
o Aanbeveling voor een weidevogelpopulatie met toekomst	7
o Aanbeveling voor uitbreiding biodiversiteit	10
▪ Planten en ongewervelden	10
▪ Vissen	10
▪ Vogels	11
▪ Geluid	11
▪ Ten slotte	11

Bijlagen: kaart 1
 kaart 2
 kaart 3
 kaart 4
 kaart 5

Vogelwerkgroep Midden-Brabant
p/a Schout Backstraat 9
5037 MJ Tilburg

Inleiding

In de periode maart tot en met medio juli 2004 heb ik een groot deel van het EHS-gebied "De Hilver" (ca 550 ha) wekelijks en in delen op voornamelijk weidevogels geïnterviewd. De gehanteerde methode die gebruikt werd, is de zgn. territorium-kartering.

Ik heb niet fysiek naar nesten gezocht omdat dan onnodig de kans op predatie door verstoring, sporen maken e.d. in sterke mate wordt vergroot. Fysieke nestbescherming van weidevogels op percelen die beheerd worden door natuurbeherende organisaties zou in principe niet nodig moeten zijn. Een legsel wordt immers het beste beschermd wanneer men er niet naar toe hoeft te gaan. Nestbescherming hoort mijns inziens thuis op percelen die intensief agrarisch beheerd worden. Deze nesten zouden namelijk zonder bescherming door werkzaamheden zeker verloren gaan.

In dit verslag wordt dat deel van het EHS gebied besproken, welke de deelgebieden "De Gement" en "Het Broek" omvat, die ten zuiden van de A58 liggen en het "Moergestels Broek", dat ten noorden ligt van de autosnelweg. Tezamen omvatten deze deelgebieden een oppervlakte van ca. 240 ha. In 2004 werd ongeveer 50% van dit deel van het EHS-gebied beheerd door de natuurbeherende instanties Natuurmonumenten (NM) en Staatsbosbeheer (SBB).

Alleen enkele percelen, die aan de Gementsdijk liggen, werden beheerd door SBB, de overige percelen in het gebied die toebedeeld zijn aan een natuurbeherende instantie, werden door NM beheerd.

Voor het EHS-gebied ten zuiden van de A58 heeft een bijzondere uitgestrektheid. Het enige element dat het vergezicht enigszins begrenst, is de bomenrij van volgroeide eiken langs de Goyaardsdijk. Natuurlijk is het altijd voorbijsnellende verkeer op de A58 een zichtbaar en hoorbaar obstakel dat afbreuk doet aan een onbevangen natuurbeleving. Verder vormt de nieuwbouw van imposante stallen aan de Floraweg een beeld, dat als "nieuw vestiging" nooit gerealiseerd had mogen worden in een EHS-gebied dat een volwaardige weidevogelbestemming moet krijgen.

Resultaten

Grutto

Tijdens de inventarisatie van het gebied werd vooral gekeken naar het wel en wee van de Grutto. Deze keuze was drieledig. Ten eerste heb ik, naast een volledige betrekking, maar beperkte vrije tijd. Ten tweede is de Grutto een rode lijstsoort en tevens het boegbeeld van de Nederlandse weidevogelbescherming. En ten derde, wanneer de aanwezige gruttoparen succesvolle broedsels hebben kunnen produceren, dan is de kans reëel dat andere weidevogelsoorten dit ook gedaan hebben, m.a.w. dit laatste kan beschouwd worden als toetssteen voor het te voeren beleid.

Bij het onderzoek in 2004 is gebleken dat de percelen die door de natuurbeherende organisaties werden beheerd, vrijwel alle uit weidegrond te bestaan. Opmerkelijk was, dat deze gronden in eerste instantie leken te dienen voor begrazing en voor hooiopbrengst. Want na begin juli waren alle weilanden óf gemaaid, óf vrij intensief begraasd. Deze vorm van "exploitatie" bleek volgens het onderzoek in groten mate ten nadele te zijn geweest in het algemeen voor weidevogels en in het bijzonder voor de Grutto. Dit was goed te zien bij veeinscharing. Naar gelang de tijd van het begrazen vorderde, was te constateren dat het ene gruttopaar na het andere hierdoor geslachtofferd werd.

foto 1: een NM-perceel, gelegen aan de Elsdijk, dat door 16-18 pinken in de broedtijd beweid werd. Hierdoor zijn met vrij grote zekerheid grutto-legsels verloren gegaan door vertrapping.

Van de 19 gruttoparen die in 2004 in dit onderzochte EHS-gebied getracht hebben om een broedsel groot te brengen, waren er 15 mislukt. Een percentage van bijna 80%. En dan is nog de vraag hoeveel pullen van de overgebleven nesten vliegvlug zijn geworden.

De oorzaken van deze mislukkingen zijn op één na allemaal terug te herleiden naar menselijk handelen.

Opmerkelijk is dat van deze 15 mislukte broedsels het verlies het grootst was op de percelen die binnen de verantwoordelijkheid lagen van natuurbeherende organisaties (in dit geval NM), namelijk 8 broedsels. In eerste instantie vooral door vertrapping door vee en in laatste instantie (15 juni) door het dood maaien van, letwel halfwas jongen.

Buiten de SBB/NM-percelen in het onderzochte EHS-gebied, gingen 6 gruttobroedsels verloren. De oorzaak hiervan was dat deze broedsels werden uitgemaaid, omgeploegd of vertrapt door vee (paarden).

foto 2: maaien in mei op agrarische gronden in Het Broek met nieuwe kalkoerstallen op de achtergrond, met als gevolg dat hier

foto 3: ... kieviten (en grutto's) werden uitgemaaid

Om deze gang van zaken duidelijk te maken, zijn drie kaarten van het gebied ten zuiden van de A58 in chronologische volgorde gemaakt. De begrenzing van de percelen die toebehoren aan een natuurbeherende organisatie zijn blauw (SBB) of rood (NM) omlijnd. Op deze kaarten is door verschil in kleurgebruik het grondgebruik in drie categorieën verdeeld, nl. weiland, raaigrasland en bouwland. Ook de veebezetting is hierop aangegeven (15K betekent 15 koeien, 7P betekent 7 paarden).

De kaarten 1 t/m 3 geven de situatie weer op resp. 30 april, 30 mei en 16 juni in 2004.

Kaart 4 geeft de broedvogelinventarisatie weer van de meer bijzondere vogelsoorten in De Gement en Het Broek.

Kaart 5 geeft de broedvogelinventarisatie weer van de meer bijzondere vogelsoorten op de NM-gronden in Het Moergestels Broek. Tevens is hierop de grutto-populatie in dit gebied weergegeven.

Kaart 1 (30 april)

De situatie is dan dat de grutto's zich reeds in het gebied gevestigd hebben. Drie raaigraspercelen werden ruim voor 30 april gemaaid, vrijwel direct geïnjecteerd, geploegd en met maïs ingezaaid. Hierdoor zijn drie gruttobroedsels verloren gegaan.

Op NM-gronden zijn voor 30 april twee gruttobroedsels zeer waarschijnlijk verloren gegaan door vertrapping door ingeschaard vee (pinken). Mede door het onstuimige gedrag die deze dieren vaak vertonen, is vertrapping een zeer reëel gevaar voor grondbroeders. (Zie onderzoek naar vertrapping door vee in het Diessens Broek, P. Busink, 2002).

Mogelijk hebben de gedupeerde gruttoparen verderop in het gebied zich opnieuw kunnen hervestigen.

Een feit is wel dat eind april bij percelen aan de Goyaardsdijk meer gruttopaartjes werden aangetroffen dan in eind maart.

Kaart 2 (30 mei)

Aan het gedrag van gruttoparen op SBB en NM-percelen in "De Gement" en op NM-percelen in "Het Broek" was te zien dat er al jongen waren. Eén paartje is op het perceel aan de Kasteeldreef sinds begin mei door onbekende redenen niet meer teruggezien. In "Het Broek" zijn op agrarisch gronden door maaien of door (gefaseerde) begrazing twee broedsels verloren gegaan.

Kaart 3 (16 juni)

Waarschijnlijk zijn met grondgebruikers contracten afgesloten om op NM-percelen waar geen vee ingeschaard is geweest, niet voor 15 juni te maaien. Bij gevolg is dat op 15 juni wel gemaaid mag worden en bij goede weersomstandigheden dit dan ook meteen met verve wordt gedaan. Het gevolg hiervan was dat op NM-percelen in "Het Broek" halfwas jongen dood gemaaid werden. In dit deel van het EHS-gebied was opeens in de verre omtrek geen "lang gras" meer te vinden. Dat er jongen zijn geweest die de dans hebben ontsprongen, mag minimaal geacht worden. Wel is waargenomen dat paartjes grutto's constant roepend op de pas gemaaide percelen werden gezien en dat de grutto's na ca. twee dagen uit het gebied waren verdwenen.

Kaart 4

Deze kaart geeft de broedvogelinventarisatie van de meer bijzondere vogelsoorten, zoals Roodborsttapuit, Grasmus, Graspieper e.d. in De Gement en Het Broek weer.

Kaart 5

Ook ten noorden van de A 58 liggen weilandpercelen die door NM beheerd worden. Deze percelen liggen in het voormalige en zeer bijzondere natuurgebied "Het Moergestels Broek" (zie beschrijving van het gebied door Jacq. P. Thijsse).

Voor deze NM-percelen was ook het verzoek ingediend om deze te inventariseren.

De betreffende percelen staan rood omlijnd op deze kaart .

Volgens het plaatselijke NM-infobord (1997 geplaatst) zijn deze weilandpercelen bedoeld als leefgebied voor allerlei weidevogelsoorten. Het beleid is volgens de info op deze avifauna afgestemd. Helaas moet geconcludeerd worden, dat uit de inventarisatie van 2004 is gebleken dat van een weidevogelpopulatie op deze weidepercelen als broedgebied totaal geen sprake is geweest. Zelfs de Kievit heeft van deze percelen als broedgelegenheid geen gebruik gemaakt.

Frappant was dan ook dat op een weidegebied grenzend aan NM-percelen zich een enclave van de enige gruttopopulatie bevond van het hele EHS-gebied ten noorden van de A58.

Op deze agrarische gronden waren geen beheersovereenkomsten afgesloten met het gevolg dat hier de gruttopopulatie (met begeleidende soorten zoals Graspieper, Veldleeuwerik en Gele kwikstaart) in de maand mei door werkzaamheden weggevaagd is.

Op de topografische kaart is te zien dat het gebied waarin deze percelen zich bevinden het laagst liggen (9,7 m) vergeleken met de directe omgeving. Het is daarom op z'n minst betreuenswaardig dat bij het vaststellen van de EHS-begrenzing, dit gebied erbuiten is komen te liggen. Trouwens de vele afwatersloten die op de kaart in dit gebied te zien zijn, verraden dat dit gebied de potentie heeft om een uitmuntend weidevogelgebied te zijn.

Wellicht kan een manier gevonden worden om deze historische fout te herstellen, waardoor toch een robuuste en beschermde weidevogelpopulatie in dit gebied haar bestaan mag krijgen, zoals op het vlakbij staande NM-infobord daar kond van gemaakt wordt.

Overigens de ingetekende broedsels op de kaart, die langs deze NM-percelen werden vastgesteld, behoren tot de groep struweelvogels en danken hun aanwezigheid hoofdzakelijk aan de plaatselijk ietwat ruige wegbermen.

Andere weidevogelsoorten

In het EHS gebied "De Gement" en "Het Broek" kwam ook de Kievit in "normale" aantallen voor. Deze hebben voornamelijk op de bouwlanden (maïs/stoppelperven) in het gebied gebroed. Het hoeft verder geen betoog om te vermelden dat deze legfels voornamelijk door werkzaamheden verloren zijn gegaan. Tijdens de inventarisatieperiode heb ik in het hele gebied 3 keer een paartje gezien, dat jongen bij zich had. En gezien het tijdstip in het seizoen, moeten dit jongen zijn geweest van vervolglegels.

Verder had zich in het gebied één Wulp gevestigd. Het is mij onbekend of dit een succesvol broedsel is geweest.

Voorts is in het gebied tenminste één Patrijs (rode lijstsoort) uitgekomen.

Als enige vertegenwoordiger van de kleine weidevogelsoorten in dit gebied, werd alleen de Graspieper (rode lijstsoort) waargenomen met een tiental territoria. Dit aantal is voor een gebied zoals dit beslist aan de lage kant.

Van de andere vogelsoorten die een weidebiotoop als broedgebied hebben, is het opmerkelijk dat in dit deel van het EHS-gebied geen Veldleeuwerik (rode lijstsoort) is aangetroffen. Deze soort komt wel voor in het zuidelijk aangrenzend deel van het EHS gebied "De Opslag" genaamd.

Andere vogelsoorten

Bij het inventariseren is vooral gekeken naar broedvogels die gebruik maken van het weiland. In tweede instantie zijn ook de meer bijzondere broedvogels in het gebied gekarteerd. Dus aan broedvogels zoals Roodborst, Merel, Winterkoning e.d. is om de tijdszulle geen aandacht besteed. De bermen langs de zandpaden van vooral de Gementsdijk en de Goyaardsdijk zijn relatief breed en vaak begroeid met struikachtige vegetatie o.a. forse braamstruiken. Deze elementen zijn hier zeker verantwoordelijk voor het voorkomen van een bovengemiddeld aantal voorkomende struweelvogels. De Grasmus is hier een goed voorbeeld van met zo'n twintigtal territoria.

Ook de Roodborsttapuit (rode lijstsoort) bleek van deze "robuuste" bermen goed gebruik te maken. Met een tiental territoria is deze soort hier een algemeen voorkomende vogelsoort.

Waar rietkragen langs sloten stonden kwam de Rietgors voor.

Dat de bermen ook voor andere vogelsoorten een voedselaanbod kunnen creëren, blijkt uit o.a. de Torenvalk die in een kast aan de schuur van de "ponnyboer" heeft gebroed. Deze heeft met 4 jongen uit kunnen vliegen

Als verdere "bijzondere" vogelsoort heeft langs de zandwegen o.a. de Gekraagde roodstaart (rode lijstsoort) en de Spotvogel gebroed.

Het hele gebied is actief geïnventariseerd op het voorkomen van de Steenuil (rode lijstsoort). Er werd geen territorium vastgesteld, hetgeen wel het geval was in aangrenzende gebieden. Afgelopen winter is aan een schuurtje op het terrein van de "ponnyboer" een steenuilkast aangebracht. Wellicht zal hierdoor deze soort zich in de nabije toekomst in dit gebied kunnen vestigen.

De Buizerd die in het bosje ten zuiden van de Elsdijk in het gebied gebroed heeft, is waarschijnlijk met een jong uitgevlogen.

Een soort die langs de zandpaden wel verwacht werd, maar niet werd aangetroffen, was de Geelgors (rode lijstsoort)

Verrassend was wel de aanwezigheid van negen bewoonde nesten van de Huiszwaluw (rode lijstsoort) aan de boerderij aan de Elsdijk.

In de bomen langs de zandwegen in het gebied zijn door mij vijf bewoonde nesten van de Zwarte kraai aangetroffen. Geen van deze broedsels zijn echter succesvol geweest. Aannemelijk is dat deze broedsels moedwillig zijn verstoord. Eén keer is namelijk door mij waargenomen dat twee jagers in de broedtijd met geweer o.a. over de Goyaardsdijk en Elsdijk liepen. Er zijn toen schoten gehoord. Een feit is wel dat vanaf mei door mij vaak een groep van ca. 12 zwarte kraaien gezien werd die zich voornamelijk ophielden in het noordelijk deel van het gebied (dus niet waar de grutto-populatie zich bevond). De groep zwarte kraaien bestond niet uit de zogenaamde "vrijgezellen" maar uit een losse groep met paartjes. Pas op 16 juni (meteen na het maaien) heb ik deze groep voor het eerst gezien op de gemaaide percelen waarop de grutto's hadden gebroed. Uit deze waarneming kan m.i. ook de conclusie getrokken worden, dat de zwarte kraaien op deze percelen niet meer door territoriumgebonden grutto's verjaagd werden, omdat hier geen (levende) jongen meer waren.

Andere organismen

Er is geen gerichte floristische inventarisatie gedaan, wat niet wegneemt dat zijdelings toch naar planten (en insecten) werd gekeken.

De plantensoorten die in de bermen van de zandpaden gezien zijn: Avondkoekoeksbloem, Blaassilene, Dagkoekoeksbloem, Dotterbloem, Groot hoefblad, Pinksterbloem (hele "veldjes" in enkele weilanden, echter geen Oranje tip er bij gezien), Smeerwortel, Speenkruid, Tormentil, Zandblauwtje.

foto 4: pinksterbloem-tableau in weiland, echter zonder Oranjetip

foto 5: Groot dikkopje in de berm van de Gementsdijk.

Deze onvolledige lijst vertoont toch de aanwezigheid van verschillende plantengemeenschappen.

De vlindersoorten die genoteerd werden zijn: Argusvlinder, Atalanta, Citroenvlinder, Daggauwoog, Dikkopje (spec.), Distelvlinder, Gehakelde aurelia, Groot dikkopje, Groot koolwitje, Icarisblauwtje, Klein geaderd witje, Klein koolwitje, Kleine vuurvlinder, Koninginnepage, Landkaartje.

Tot begin juli zijn in het gebied bezoeken afgelegd, waardoor vlindersoorten die na deze periode hun vliegperiode hebben, nu natuurlijk niet gezien zijn. Overigens is van de meeste soorten slechts exemplaar gezien.

Conclusie

Wat de kaarten 1, 2 en 3 laten zien is, dat ca 80% van de Grutto-broedsels in dit EHS deel van de Hilver verloren is gegaan. Het grootste deel van dit verlies vond plaats op NM-weidepercelen. De oorzaak van dit verlies had direct te maken met menselijke activiteiten. De enige Grutto-broedsels die vliegvlugge jongen hebben opgeleverd, bevonden zich op SBB- en NM-percelen in het zuiden van het gebied.

Deze percelen zijn tot omstreeks begin juli ongemoeid gelaten.

Kaart 4 toont aan dat een Grutto-bestand in regulier agrarisch gebied, nauwelijks tot geen overlevingskansen heeft.

Aanbeveling voor een weidevogelpopulatie met toekomst

Om in het EHS-gebied "De Gement" en "Het Broek" de (nog) aanwezige gruttopopulatie reële overlevingskansen te geven, zal men (lees NM) toch enige aanpassingen moeten doen.

Om te beginnen moet m.i. grote voorzichtigheid betracht worden met het inscharen van vee en/of het kiezen van percelen waar vee wordt ingeschaard. Zoals blijkt uit de inventarisatie heeft kennelijk alleen het oostelijk en het zuidelijk deel van het gebied dusdanige kwaliteiten, die beantwoorden aan de eisen die grutto's aan hun broedgebied stellen. Want alleen daar werd gebroed!

Uit het belang van het creëren van zo goed mogelijke omstandigheden, die een natuurlijke reproductie van de Grutto kunnen waarborgen (en dan ook aan andere "meeliftende" soorten), lijkt mij van het grootste belang om de NM-weilanden in het zuidelijk deel niet te laten beweiden, maar op een later tijdstip te hooien met nabeweiden. Dat dit voor de reproductie succes kan hebben, blijkt uit het feit, dat de enige succesvolle broedsels die in het hele gebied hebben plaatsgevonden, zich bevonden op de weilandpercelen tussen de Gementsdijk en de Goyaardsdijk.

foto 6: geen akkerrandbeheer, dan ook geen vliegvlugge Kieviten

foto 7: slootovergang met gradient in De Gement heeft ecologische meerwaarde

Verder moet m.i. het maai-beleid op de betreffende percelen aangepast worden. Want zoals blijkt uit de inventarisatie van vorig jaar kan een maaidatum van 15 juni funeste gevolgen hebben. Om op zeker te spelen lijkt mij een maaidatum van 10 juli een redelijke keuze. De kwaliteit van het hooi zal dan weliswaar als minder beschouwd worden, maar dat weegt niet op tegen de ecologische meerwaarde. Ook voor andere NM weidepercelen in het EHS-gebied die gemaaid moeten worden, blijft ecologisch gezien de datum van 15 juni aan de vroege kant. Te meer omdat in het voorjaar door allerlei factoren (bijv. droogte, koude e.d.) ook allerlei biologische processen, bijv. het broeden verlaat kunnen worden.

Een afgesproken maaidatum (die in ieder geval veel later dan 15 juni moet zijn) die naderhand door niet van te voren voorziene omstandigheden bijgesteld kan worden, lijkt mij daarom voor percelen binnen een EHS-gebied reëel.

Vervolgens lijkt mij de maaimethode die normaliter in dit gebied op EHS-weilanden gehanteerd wordt, in strijd te zijn met de intrinsieke ecologische waarde die deze percelen bezitten. Alleen economische motieven bleken m.i. steeds een rol gespeeld te hebben. Dus "zo snel en zo veel mogelijk" leken de drijfveren te zijn geweest.

Bij het beheren van EHS-gronden mag (moet) de mening over de manier van het oogsten van hooi op een weideperceel dat in beheer is van een natuurbeherende organisatie m.i. toch principieel anders zijn dan het hooien op een regulier agrarisch perceel.

Concreet denk ik dan aan, dat wanneer in weidepercelen zich grutto's ophouden er sowieso niet gemaaid mag worden. En wanneer een perceel "grutto-vrij" is, het dan vanzelf sprekend moet zijn, dat vanuit het midden van het perceel gemaaid wordt. En dat het standaard is, dat aan de randen van deze percelen stroken van ca. 6 m breed blijven staan.

foto 8: één van de belangrijkste grutto weidepercelen in Het Broek werd op 15 juni gemaaid.

foto 9: blauwe reigers en zwarte kraaien konden nadien hier rustig foerageren

foto 10: alle weidepercelen werden van buiten naar binnen gemaaid *foto 11: infobord bij NM-perceel in Het Broek*

Ook de manier van bemesten kan m.i. bijdragen tot het realiseren van meer natuurwaarde. Het op tijd verspreiden van ruige stalmest op de percelen zal zeker de hoeveelheid ongewervelde bodemdieren (het noodzakelijke voedsel van de grutto bij terugkomst uit de overwinteringsgebieden) doen toenemen. Wanneer men echter de randen van de percelen niet bemest, zullen daar kruidenrijke stroken gaan ontstaan die in de tijd, wanneer er jonge grutto's zijn, een ruim voedselaanbod bieden in de vorm van diverse insectensoorten (jonge grutto's worden niet door hun ouders gevoerd, ze moeten zelf in de kruidenlaag naar insecten zoeken).

En indien mogelijk zou gedacht kunnen worden om stalmest te gebruiken die afkomstig is van een biologisch veebedrijf. In deze mest zullen namelijk geen residuen aanwezig zijn van veterinaire geneesmiddelen (bv antibiotica), die de ontwikkeling van de (micro-) bodemfauna nadelig beïnvloeden.

Een ander makkelijk te verwezenlijken element in dit gebied om grutto's aan te trekken, is het fenomeen water. Op een NM-perceel grenzend aan de Elsdijk blijkt plaatselijk steeds water aanwezig te zijn (zie foto 1). Wanneer men hier een ondiepte uitgraaft met een oppervlak van ca 2.000 m², zal hierdoor een plas ontstaan die grutto's aan zal trekken. In het begin van het seizoen zal het dienst doen als slaapplek en later in het seizoen als drink-, poets- en badterplaats. Het plasje aan de zuidkant van De Opslag is een voorbeeld van zo'n voorziening, die zijn diensten voor grutto's (en andere soorten) bewijst.

Verder blijven m.i. voldoende mogelijkheden over om boeren op deze bijzondere gronden een volwaardige (evt. aangepaste) bedrijfsvoering uit te laten oefenen, zoals met nabeweiden, bemesten met (ruige) stalmest e.d..

De tijd lijkt mij aangebroken te zijn, dat voor gronden die in EHS-gebieden liggen en die door natuurbeherende organisaties met overheids gelden beheerd worden, niet de economische -, maar de *ecologische* opbrengst het belangrijkste doel moet zijn.

Aanbeveling voor uitbreiding biodiversiteit

Planten en ongewervelden

Wanneer een natuurbeherende organisatie enige zeggenschap heeft bij het onderhoud van bermen en sloten die in het EHS-gebied liggen, dan is m.i. hiermee veel natuurwinst te behalen.

Vorig jaar werden de bermen van de zandwegen meestal meerdere keren gemaaid (door overheidsinstantie en door particulieren). Van veel ongewervelden die een jaarcyclus hebben, zullen hierdoor in één van hun ontwikkelingsfase abrupt worden afgebroken (vb vlinders). Ook bepaalde planten worden hierdoor in hun ontwikkeling en reproductie afgebroken.

Een natuurvriendelijk bermbeheer zal juist in deze gebieden een ingang moeten hebben.

Men zou bijvoorbeeld kunnen denken aan het jaarlijks beurtelings maaien van bermen.

Eenvoudige maatregelen, zoals aanplant van inheemse struiken (bijv. Hondсроos) en laag blijvende boomsoorten (meidoorn, sleedoorn), zal de biodiversiteit ten goede komen.

Ook de vochtigheid van het gebied is een abiotische factor van belang.

De grondwaterstand ligt hier van nature vrij hoog. Waar het mogelijk is, zou men de waterafvoerende functie van enkele sloten kunnen opheffen. Zoals bekend mag worden verondersteld, zullen de plas/drassituaties die hier zodoende lokaal gaan ontstaan, aan andere planten- en diersoorten nieuwe levensmogelijkheden gegeven worden.

Vissen

De "afwateringssloot" die parallel loopt aan de Gementsdijk staat in open verbinding met de Reusel.

Deze waterloop is ontstaan, doordat men indertijd door een technische ingreep een gedeelte van het watersysteem van de Rosep vanaf de Holle Reijt door deze gegraven waterloop heeft laten afvoeren. Omdat dit water voor een groot deel bestaat uit kwelwater, is de kwaliteit vrij goed.

In mei is gezien dat scholen van meer dan 100 grondels deze "sloot" vanuit de Reusel over redelijke grote afstand tegen de stroom waren ingezwommen om op aanwezige zandbodems te paaien.

Ook andere vissoorten gebruikten in het voorjaar deze "sloot" voor hun reproductie.

foto 12: grondels boven zandbodem in de "afwateringssloot"

foto 13: het schonen van de "afwateringssloot" zorgde voor het verdwijnen van een interessant aquatische eco-systeem.

Het Waterschap had in eind mei deze "sloot" geschoond, met gevolg dat vanaf het tijdstip van deze ingreep geen vis meer is gezien.

Een later maai-tijdstip (of nog beter: jaarlijks beurtelings één helft van de sloot) zal ongetwijfeld de aquatische natuurwaarde van dit ecosysteem direct ten goede.

Om door verschraving van de oevers meer variatie in de vegetatie te krijgen, zal men het maaisel moeten afvoeren.

Vogels

Langs sommige slootkanten stonden rietkragen, die jaarlijks gemaaid worden. Wanneer nu deze rietkragen beurtelings om het jaar zouden worden gemaaid, dan is in het gebied permanent overjarig riet aanwezig. Met zo'n beheer zullen zeker riet/moerasvogelsoorten, zoals Kleine karekiet, Blauwborst e.d. aangetrokken worden om hierin te gaan nestelen.

Geluid

Al eerder is gezegd dat het autoverkeer dat dit EHS-gebied doorsnijdt, een visuele en auditieve afbreuk doet op dit gebied. Dat o.a. grutto's in het zuidelijk deel van dit EHS-gebied hun territoria kiezen, kan heel wel mogelijk liggen aan het verkeerslawaaai. Veel vogels hebben geluidssignalen nodig om in hun territorium te kunnen functioneren. Wanneer hun geproduceerd geluid door ander geluid wordt overstemd (in dit geval verkeerslawaaai), ligt het voor de hand dat dan een andere plek gekozen zal worden.

Een eenvoudige oplossing hiervoor kan zijn om vlak langs de autosnelweg een aarden wal van ca 1.20 m hoogte aan te brengen. Zoals bekend is, wordt het meeste verkeerslawaaai geproduceerd door het contact van de banden met het wegdek. Zo'n wal zal daarom het meeste verkeerslawaaai absorberen. Waardoor de mens (en het dier) die zich hier in het landschap bevindt, het gedecimeerde geluid niet meer als een storend fenomeen ervaren. Zelfs de automobilist behoudt door de geringe hoogte van de wal het zicht over het landschap. Ook de onderhoudsgevoelige vangrail is hier dan niet meer nodig. Een simpele oplossing met alleen maar voordelen!

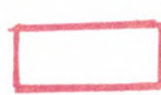
Ten slotte

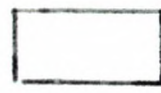
Dit deel van de Hilver heeft de potentie om een gevarieerd en waardevol natuurlandschap te worden. Door verantwoorde beheersmaatregelen zal het successieproces gestuurd moeten worden naar een ecologisch dynamisch evenwicht. Verschillende ecosystemen naast elkaar met overgangsgebieden daar tussenin zal het uitdagende doel moeten zijn.

Moge dit verslag een schakel zijn om hieraan gestalte te geven.

P.J. Busink
Vogelwerkgroep Midden-Brabant
maart 2005

 NM
beheer

 SBB
beheer

 Grutto-
nestindicatie

 Grutto-
(waarschijnlijk)
verlorengegaan
broetsei

 weiland 30 mei

 gemaaid weiland

 raaigras

 gemaaid en
geploegd raaigras

 bouwland

Kaart 2

30 mei

- NM beheer
- SBB beheer

- Grutto-nestindicatie
- ✘ Grutto- (waarschijnlijk) verloren gegaan broedsei

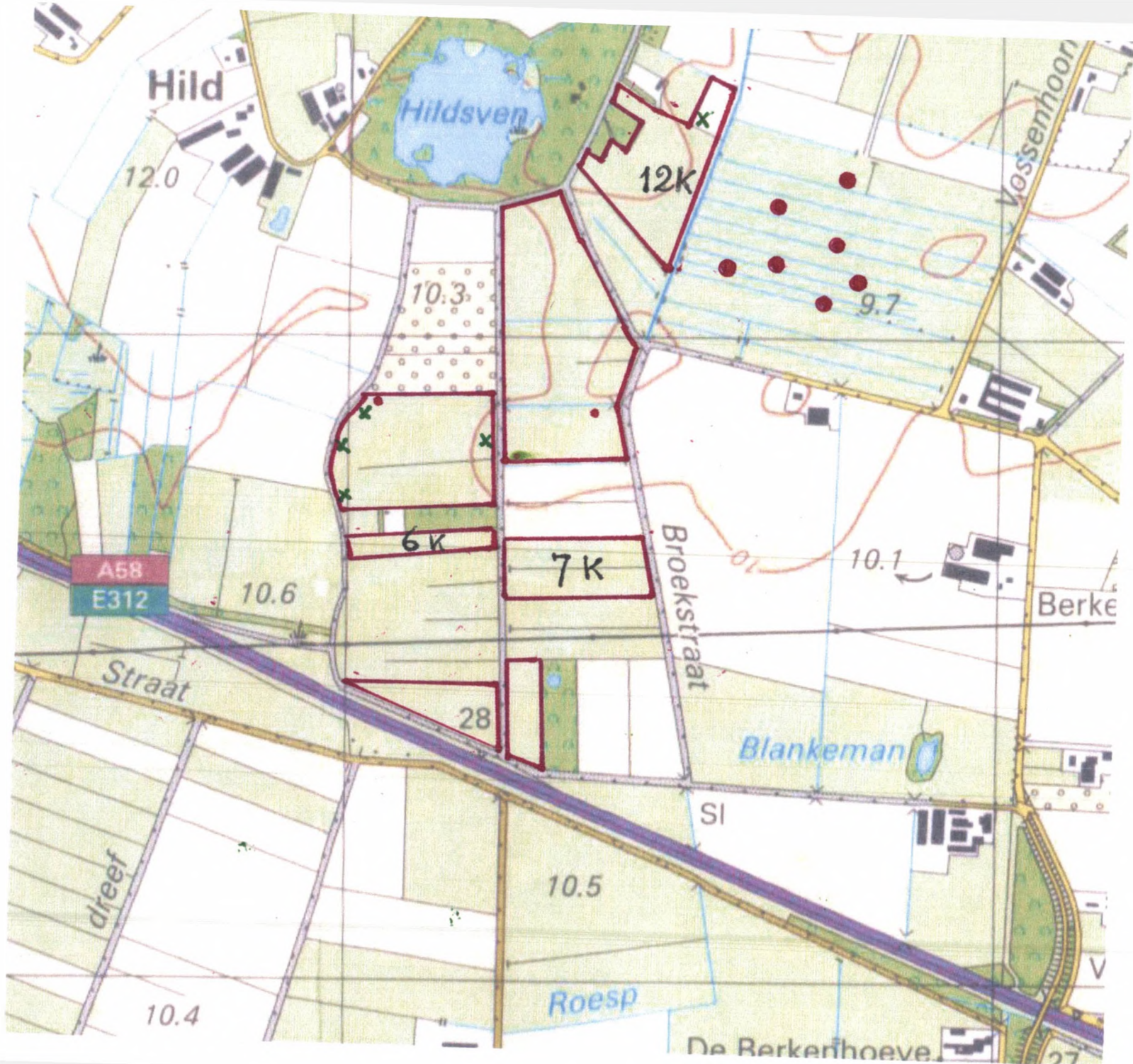
- weiland 16 juni
- gemaaid weiland
- raaigras
- gemaaid en geploegd raaigras
- bouwland

Kaart 3
16 juni

Kaart 4

NM beheer

- grutto 7
- roodborsttapuit 2
- x grasmus 5

Kaart 5

